

Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

Analýza trendů kriminality v České republice představuje jeden ze základních dokumentů ke stavu a vývoji kriminality u nás. Přináší v soustředěné podobě nejen soubor dat k vývoji kriminality z dostupných statistických databází v ČR a z výzkumných poznatků, ale zahrnuje i komentáře k těmto datům, doplněné pohledem na delší vývojové řady.

V roce 2021 pokračoval pokles evidované kriminality, Policie ČR zaznamenala 153 233 trestných činů, jedná se o meziroční úbytek o 7,5 %; zároveň tím byla dosažena nejnižší úroveň evidované kriminality v historii samostatné České republiky. Stále však přetrvávala specifika omezujících opatření při covidové pandemii a rovněž se do počtu skutků plně promítlo zdvojnásobení výše hranice jednotlivých škod provedené novelou trestního zákoníku účinnou od října 2020.

Snížení nápadu se projevilo u všech hlavních druhů kriminality, s výjimkou mravnostní. Trestné činy proti majetku nadále tvoří polovinu. Dlouhodobě je registrováno přesouvání trestných jednání do kyberprostoru.

I v počtu stíhaných a vyšetřovaných osob se ukázal úbytek - meziročně šlo o 7,5 %, v absolutních číslech se jedná o 6 656 osob méně. Podíl opakovaně trestaných osob mezi tzv. známými pachateli narostl na cca 42 %, recidivisté spáchali v roce 2021 více než 49 % trestných činů. V roce 2021 došlo k opětnému poklesu množství stíhaných skutků osob mladších 18 let, čímž v zásadě pokračovala setrvalá tendence posledních let.

Výraznější pokles počtů stíhaných a v menší míře pak obžalovaných osob v posledních dvou letech lze dát do spojitosti s pandemií Covid-19. Poměrně výrazně se v roce 2021 projevila také novelizace institutu dohody o vině a trestu. To se mohlo negativně projevit na mírném poklesu podílu odklonů s restorativními prvky. V roce 2021 také klesl podíl věcí vyřizovaných trestním příkazem, s čímž může souviset i nárůst uložených nepodmíněných trestů i jeho podílu ve struktuře sankcí ukládaných jako hlavní. I nadále pak pokračuje nárůst podílu ukládání peněžitého trestu jako hlavní sankce.

Objasněnost trestné činnosti se pohybovala lehce nad 47 %, nicméně u jednotlivých typů kriminality stále platí velké rozdíly. Škody způsobené trestnou činností přesáhly 27 miliard, což je o 4,6 mld. Kč více než v roce předchozím. Nejvíce se na výši způsobených škod podílí kriminalita hospodářská. V rámci Policie ČR byl zajištěn majetek z trestné činnosti ve výši 7 mld. Kč.

Z geografického hlediska došlo k poklesu kriminality ve všech regionech, nejzatíženější je stále Praha (cca 23 % nápadu), nejméně Karlovarský kraj s 2,4 %.

Na rozdíl od předchozích let mírně vzrostl počet odsouzených osob. To je možné do jisté míry vysvětlit i tím, že standardní fungování orgánů činných v trestním řízení již nebylo tolik zasaženo opatřeními v souvislosti s pandemií Covid-19, a lze předpokládat, že došlo před soudy i k projednávání věcí, které by za jiných podmínek byly rozhodnuty již v předchozím roce.

V době Covidu-19 byl konstatován pokles kriminality, zejména v Praze a velkých aglomeracích, především pokles kriminality majetkové a kriminality cizinců.

Dopad Covidu-19 byl závažnější na lidi z rizikových a již dříve problémových skupin a prostředí. K horšímu dopadu došlo také na rizikové uživatele drog a rizikové poživatelé alkoholu. Všeobecně Covid-19 znamenal další propad lidí na hraně nacházející se v sociálních problémech.

V souvislosti s tím se lze obávat v souběhu s kumulací dalších současných problémů (inflace, migrace, růst životních nákladů apod.) silného rozevírání sociálních nůžek a možného nárůstu sociálně motivované kriminality.

DALŠÍ ZJIŠTĚNÍ

V oblasti hospodářské kriminality se snížil počet zjištěných trestných činů, ale vzrostla způsobená škoda. Závažnější byla hlavně finanční kriminalita, kde v jednotlivých kauzách figuruje velký počet poškozených (velké podvody s tisíci poškozených). Drogový trh se vzpamatoval už v roce 2020 a v roce 2021 se stabilizoval. Projevy hate crime trvaly jako ventilace agresivity, ale převažovaly agresivní projevy vůči politikům a veřejným činitelům.

K nejčastěji zmiňovaným dopadům pandemie Covidu-19 patřilo zvýšení depresivity a úzkostných stavů u dětí a dospívajících. Perspektivně velmi rizikový se jeví dopad tohoto období na děti a mladistvé. Kritickou kategorií je období na konci základní školy. Chybí psychologická pomoc a je poddimenzovaná zdravotní psychologická a psychiatrická péče zejména pro děti.

Oficiální statistiky registrované primární drogové kriminality i praktické poznatky orgánů, zabývajících se odhalováním a postihem tohoto druhu trestné činnosti naznačují, že po zřetelném nárůstu příslušných indikátorů mezi lety 2009 a 2014 nastala ve sledovaném období let 2016–2021 spíše stagnace. Počet registrovaných primárních drogových trestných činů se za sledovaných 6 let snížil cca o čtvrtinu. Podíl primární drogové kriminality na celkové registrované trestné činnosti v ČR ovšem zůstává v posledních letech na úrovni 2 % – 3 %. Zajímavý je v tomto směru ovšem výrazný pokles počtu registrovaných trestných činů dle § 283 TrZ (výroba a distribuce drog), a naopak značný nárůst registrovaných trestných činů dle § 284 TrZ (přechovávání drog pro vlastní potřebu).

V roce 2021 poklesl absolutní počet objasněných trestných činů spáchaných cizinci oproti roku 2020 o 10, zatímco počet trestně stíhaných cizinců narostl o 67 osob. Podíl cizinců stoupl na 8,7 % na počtu skutků a na 9,2 % na počtu stíhaných osob.

ÚDAJE O VÝZKUMU

Studie byla zpracována v roce 2022.

Analýza trendů kriminality v ČR je Institutem pro kriminologii a sociální prevenci každoročně zpracovávána vždy za předchozí rok.

Analýza se opírá o statistiky z databází spravedlnosti a vnitra, vlády ČR a o údaje Českého statistického úřadu. Dále o poznatky z výzkumů IKSP, z výzkumů dalších institucí a z odborné literatury. Ke kapitolám k dopadům Covidu-19 a k vývoji organizovaného zločinu byla provedena expertní šetření.

Cílem výzkumu je kromě zpracování dostupných údajů ke stavu a vývoji kriminality a trestní politiky pohled na vývojové trendy a možné faktory, které je ovlivňují. To umožňuje sledovat procesy probíhající v kriminalitě a trestní politice i určitou predikci dalšího vývinu.

Jako experti byli osloveni pracovníci Policie ČR, GŘ cel, a dále pracovníci justice, vězeňství a dalších institucí a organizací včetně nevládních.

TEORETICKÝ RÁMEC VÝZKUMU

Základem analýzy je soubor dat k vývoji kriminality z dostupných statistických databází v ČR. Tato faktografická část studie zahrnuje vybrané údaje ze statistik justičních (soudy, státní zastupitelství), policejních a vězeňských, data ze statistik Probační a mediační služby, data ČSÚ, údaje k trestné činnosti cizinců a k migraci (zdroj Policie ČR) a rovněž využívá údaje, zjišťované ve výzkumech Centra pro výzkum veřejného mínění i dalších institucí. Analýza využívá také poznatky z vlastních výzkumných projektů a studií IKSP a z odborné literatury. V dalším kroku jsou zpracovávány stručné komentáře k těmto datům, doplněné pohledem na delší vývojové řady.

Při zpracování vybraných kapitol k dopadům Covidu-19 a k vývoji organizovaného zločinu byla rovněž provedena expertní šetření.

Kromě zpracování údajů ke stavu a vývoji kriminality a trestní politiky přináší analýza pohled na vývojové trendy s pokusem o charakteristiku možných faktorů, které tyto vývojové trendy ovlivňují. Taková analýza má význam nejen jako vyhodnocení procesů probíhajících v kriminalitě a trestní politice, ale i z hlediska určité predikce dalšího vývinu.

Celý výzkum je k dispozici [zde](#).